

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE "HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

15e jaargang nr. 1 - zomer 1994

Foto omslag:

Gedenknaald ter nagedachtenis aan de gevallen kameraden van de LuchtVaartAfdeling van het Nederlandse Leger op Vlieggkamp Soesterberg. Opgericht 30 juni 1923, d.i. tien jaar na de opening van het militaire vlieggkamp Soesterberg. Na de oorlog verplaatst en opnieuw onthuld in juli 1948. Gemeentelijk monument.

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur

Voorzitter : P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
Secretaris : Mevr. E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest, Telefoon 02155-17113
Penningmeester : J.Th. van der Putten, Leeuwerikweg 30, Soest
Overige leden : A.J. van den Dijssel, Irenelaan 7, Soest
J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest
W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest
W. Schimmel, Steenhoffstraat 77a, Soest
R.P. van Dorresteyn, Kolonieweg 6a, Soest
Redactie : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving : F. Elsmann, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,- per jaar.

Betaling is mogelijk:

op de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,

nummer 54.59.21.8

danwel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te Soest,
rekening nummer 3599.02.235. (Giro van de bank: 212775.)

JAARVERSLAG VAN DE HISTORISCHE VERENIGING SOEST OVER 1993

Ledenbestand

Het ledenaantal is weer iets gestegen. Van 279 leden op 1 januari 1993 tot 292 per 31 december 1993.

Samenstelling van het bestuur

Drie bestuursleden, de heren Van Doorn, Hilhorst en Schimmel werden herbenoemd.

In de samenstelling van het bestuur kwam in 1993 geen wijziging. De volgende personen vormden het bestuur: de heer P.J. van Doorn, voorzitter. Mevrouw E. Stolwijk, secretaris. J.Th. van der Putten, penningmeester en de leden P.J. van den Breemer, A.J. van den Dijssel, J.E.J. Hilhorst, W.C.J.M. Peters, W. Schimmel en G. Staalenhoef.

Eenmaal per twee maanden is het bestuur in het museum Oud Soest bijeengekomen om de lopende zaken te bespreken.

Ledenvergadering

Op dinsdag 16 maart 1993, werd in het museumgebouw van de Stichting Oud Soest de Algemene Ledenvergadering van de vereniging gehouden.

De presentielijst vermeldde de namen van 31 leden.

Overeenkomstig de statuten werden in die vergadering de jaarstukken over 1992 behandeld en door de vergadering goedgekeurd.

De contributie bleef gehandhaafd op f 30,-- per jaar per persoon en f 75,-- per instelling.

Onder de titel "Zes eeuwen waterstaatszorg in de Langeindse Maten" verzorgde de heer A. Reichgelt, archiefbeheerder van de gemeente Soest, na het huishoudelijk deel van de vergadering een lezing. Een oude, tot voor kort onbekende kaart van het gebied zorgde voor een interessante en geanimeerde discussie.

Periodiek Van Zoys tot Soest

In de zomer van 1993 eindigde de dertiende en startte de veertiende jaargang van ons periodiek "Van Zoys tot Soest". De langhuisboerderij op de omslag maakte plaats voor de

Petrus en Pauluskerk. Veertig jaar geleden moest de torenspits van de kerk in Soesterberg het ontgelden toen deze op last van de bezetters werd afgebroken, aldus een bijschrift bij een foto in nummer 1 van jaargang 14.

Door de medewerking van verschillende leden van onze vereniging bleef het blad zijn aantrekkelijkheid behouden en ontstond er weer een reeks van aantrekkelijke verhalen over de geschiedenis van Soest.

Dank aan de leden, die kopij hebben aangeboden, maar ook dank aan alle medewerkers die hebben gezorgd voor typewerk, voor de layout en voor de bezorging.

Werkgroep Genealogie

In het vorige jaarverslag werd de hoop uitgesproken dat onze groep in 1993 nog meer een WERKgroep zou worden.

Mede dank zij enkele nieuwe vaste bezoekers lijken wij op de goede weg te geraken. Hun activiteiten werken stimulerend en leiden ertoe dat het reeds eerder verzamelde materiaal wordt uitgebreid en soms opnieuw opgezet.

Wij vertrouwen erop dat in de komende bijeenkomsten (iedere tweede dinsdag van de even maanden) hiermee voortgang kan worden gemaakt. Een ieder die interesse heeft voor de geschiedenis van zijn familie is altijd welkom, terwijl, net als tot nu toe, aan belangstellenden van elders desgewenst schriftelijke informatie wordt verstrekt.

Werkgroep Archeologie

Over deze werkgroep zijn geen bijzonderheden te vermelden.

Werkgroep Karakteristiek Soest

Het jaar 1993 was erg succesvol voor het museum Oud Soest. Vooral door de exposities 300 jaar Petrus- en Paulusparochie en 100 jaar Protestants Christelijk Onderwijs was het bezoekersaantal meer dan het dubbele van 1992.

Enkele vaste exposities konden door wat meer financiële armslag worden heringericht en verbeterd. Naar verhouding trekt het museum veel bezoekers van buiten Soest en de leiding krijgt veel lof toegezwaard.

Naast het werk voor het museum waren enige leden van de werkgroep actief in de **Monumentencommissie** van de gemeente. Zij hielpen ook de gemeente-archivaris bij de ordening van het foto-archief.

Evenementencommissie

Voor de traditionele fietstocht (op 5 juni) richting Eemnes hadden meer dan 50 leden belangstelling. De bustocht over de bodem van de voormalige Zuiderzee kende zo'n overweldigende belangstelling dat we moeten spreken van een bussentocht. Beide evenementen stonden terecht in de belangstelling van de leden.

Een speciaal woord van dank aan de leden van de evenementencommissie voor hun werk bij de voorbereiding van deze activiteiten.

Overige activiteiten

De driekusman en de zevensprong en zo nog een aantal folkloristische dansen vormden op dinsdag 12 januari 1993 het hoogtepunt van de nieuwjaarsbijeenkomst van onze vereniging. De Boerendansgroep, de oudste folkloristische organisatie van Soest, afgezien van het Gilde, verzorgde een aantal optredens. Een avondje als vroeger in de Gouden Ploeg of bij de Teut, en boerenmeisjes in twee gedaanten.

Radio-Soest deed regelmatig een beroep op enkele leden om een bijdrage te leveren aan hun programma.

Uiteraard ontbrak de Historische Vereniging niet op de seizoenmarkt, die op zaterdag 4 september 1993, werd gehouden op het plein voor het gemeentehuis.

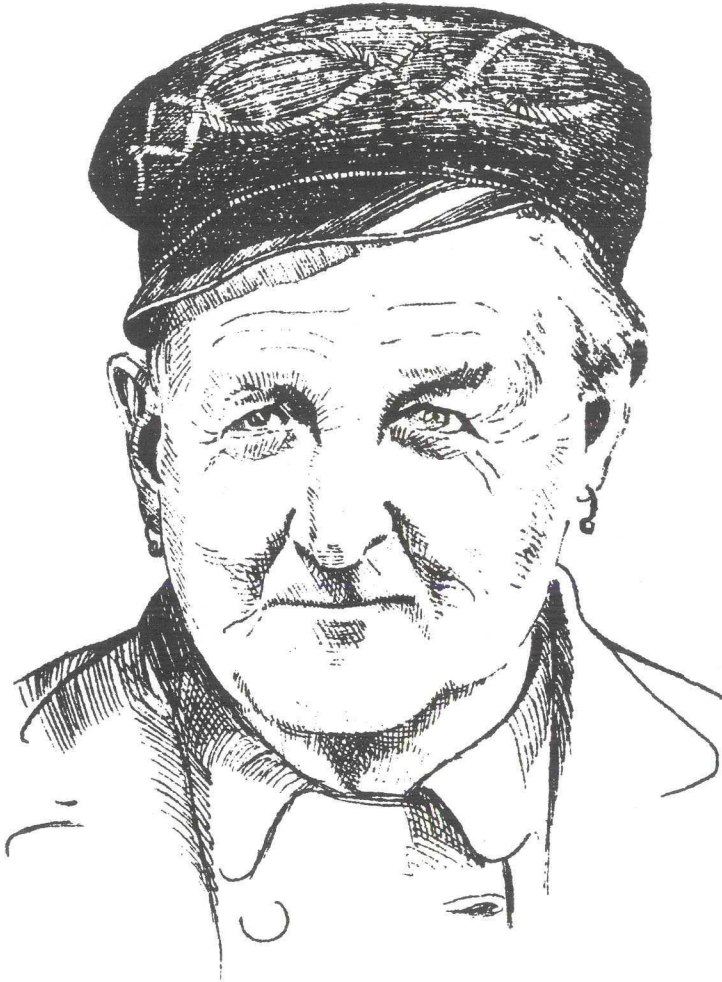
Soest, 28 februari 1994

De secretaris.

"UIT DE RAADZAAL" APRIL 1933
brief van Wethouder Karel Lodeesen

Het behoort toch niet tot de gewone dingen des levens bij een afbeelding van zichzelf een bijschrift te schrijven, ik voor mij heb zulks altijd gerangschikt bij de afdeling onmogelijkheden "en toch; o schrik," is zulk verzoek tot mij gericht door den uitgever van dit blad.

De redenen van dit verzoek liggen voor mij in het duister, als geheel Soest was in de winteravonden en nachten, ten tijde toen de straatverlichting bestond in het niet branden van twee of drie olielampen op palen geplaatst. Welke lampen de eigenaardige hebbelijkheid bezaten, als zij door het

Bij een afbeelding van zichzelf een bijschrift schrijven.

personeel van de straatverlichtingsdienst ontstoken waren, terstond weder in staking te gaan, waaruit wel blijkt, op historische gronden dat werkstaking niet dateert uit deze moderne tijd, maar in den goede oude tijd, bij straatlampen schering en inslag was.

U kunt zich dus eenigszins indenken in welk een zwarte duisternis de redenen, van reeds genoemd verzoek voor mij liggen.

En bleef het daar nu maar bij, wanneer iemand U iets verzoekt moet gij toch met ja of neen antwoorden, men kan wel geen antwoord geven, maar "ce n'est pas comme il faut", dus blijft er niets over dan, antwoorden.

En, ik heb ja gezegd, maar toen eenige uren later de gevolgen daarvan tot mij begonnen door te dringen, gevoelde ik de moeilijkheid, iets te vinden, waarover ik zou kunnen schrijven.

Reeds spoedig viel mijn aandacht op onderscheiden onderwerpen waarover ik niet kon schrijven. Om slechts eenigen daarvan te noemen, als ongeschikt:

"De Mode de Paris pour Dames et messieurs.

Beschaafde levensvormen.

Communisme

Opvoeding van kinderen, in het steenen tijdperk, en in de verlichte 20ste eeuw.

Veilig verkeer, binnenshuis.

Bankzaken, inbegrepen tuinbanken.

Voorspellingen van zaken, en gebeurtenissen waar men niets van weet.

Het roemloos einde van bezwaarschriften.

De kunst, om te weten, hoe men zich in veiligheid kan stellen.

enz. enz. enz.

Maar met dit al wist ik welke onderwerpen mij niet geschikt voorkwamen, maar welke dan wel?

Daar schuilt de moeilijkheid.

Over mijzelf kan ik niets mededeelen wie van mij iets weten wil zal bij navraag in en buiten Soest wel zooveel te weten kunnen komen, dat hij of zij voldoende met mij bekend kan worden, en wie mij nog nimmer in levende lijve gezien heeft informeere maar eens bij de politie of bij de schoolkinderen, dat deze beiden genoemden U, mij zullen aanwijzen als ik in Uw gezichtskring kom.

Kan ik U wel garandeeren.

Indien U, na, van het bovenstaande kennis te hebben genomen, nog niet voldaan zijt, kan ik u niet van verder bericht en raad dienen.

Nu vermeen ik, dat u ook eenige belangstelling hebt om te weten, hoe ik over een en ander, de gemeente Soest betreffende denk.

Volgaarne voldoe ik aan deze onuitgesproken begeerte.

En dan begin ik met Soest als plaats, Soest is een dorp vergun mij deze verouderde uitdrukking, officiëel bestaan er geen dorpen in Nederland, alleen gemeenten, maar als ik hier van "dorp" spreek, kunt u dit zoo uitleggen, en opvatten, Soest is geen -- stad, geen -- hoofdstad en geen -- provinciestadje, wat het in de toekomst worden kan weten wij niet met absolute zekerheid, -- het kan een wereldstad worden, die Parijs, Londen en Berlijn overtreft, maar dan moet het Bunschoten en Spakenburg ook eerst annexeren, het zou ook een tuinstadje worden kunnen.

Nu komt het mij voor dat men aan Soest niet te hooge eischen moet stellen, niet wenschen en niet dwingen harder en sneller te groeien, als het kan, geen eischen stellen, waaraan het niet, of slechts met bovendorpsche inspanning (deze uitdrukking is pas uitgevonden) voldoen kan.

Ook hier is wellicht het bekende; "Geduld is zulk een schoone zaak, die menig moeilijke taak,": en wat er verder volgt, (mijn vrouw zegt, dat deze rijm van, van Alphen is.) van belang, in 't oog te houden.

En daarom stelle men nu, aan Soest niet de eisch, van geheele verandering in minimum tijd, wie uit een groote stad gaat en zich in Soest vestigt, moet niet verwachten, de groote stad, in Soest terug te vinden, wie zoo er over denkt, moet nog even geduld hebben, die neme een voorbeeld uit de geschiedenis, heel vroeger leefden de menschen 700 à 800 jaren. Als een jongeling dan 80 jaren oud was waagde hij het soms, een meisje van zijn leeftijd te vragen, en verzocht haar vader toestemming tot verkeering maar deze was daartoe niet te vinden, en zeide tot den jongeling beslist; neen, kom over 100 jaar maar eens terug.

Laat ons dit geduld ten voorbeeld nemen.

Aangaande het natuurbad, kan ik mededeelen, dat het nog droog is, alleen bij regenbuien is er eenige vochtigheid aanwezig, waardoor echter geen gevaar voor verdrinken ontstaat.

De bosschen worden al mooier en mooier, wie er heen gaat, spele daar niet met vuur, want de kranige Soester brandweer, geeft er de voorkeur aan werkeloos te wezen, en wel zonder kosten voor de gemeente.

Over het uitbreidingsplan, kan ik kort wezen, dat is op heden een kasplantje, dat goed verzorgd wordt, als het

Vooraan v.l.n.r. De Commissaris van de Koningin de heer Dr. H.Th. s'Jacob, naast hem de wethouders Van Soest, de heren J. van Duren en Karel Lodeesen.
Opening Soester Natuurbad. Juni 1933.

buiten gezet wordt kunnen wij het bewonderen.

En nu nog iets over de wegen, Soest heeft Antieken en Moderne wegen, wat kan men meer wenschen, ieder vind zijn smaak en keuze, de oude zandweg, met zijn knippen (boersche uitdrukking), de Sintelwegen in hun ongeëvenaarde eenvoud van aanleg en aanzicht - de Straatwegen, die zulk een stads aanzicht geven, de Cement-Betonwegen producten de Moderne wijze van wegeaanleg die de rolschaatsenrijders zouden bekoren, ware niet de auto's de heerschers over die wegen.

Mein liebste was wilt du noch mehr. Denk u bij dit alles in de rivier de Eem, iets smaller en minder snel van stroom dan de Mississippi, en gij hebt alles in Soest bijeen.

Alleen is er nog geen centraal sportterrein, maar ook dat kan misschien wel eens komen.

En nu nog iets over Soesterberg, hetwelk toch ook gemeente Soest is. Het ligt ver van Soest als men de tusschenafstand loopende aflegt.

Maar men kan ook beweren, dat het kort bij Soest ligt. Moge

de inwoners van Soest, die wel eens klagen, over datgene hetwelk hun inziens in Soest beter kon wezen, ook eens bedenken, dat Soesterberg er is, en ook dat deel der gemeente de aandacht vraagt van het andere deel.

En hiermede Mijnheer de Redacteur vermeen ik aan uw verzoek te hebben voldaan. Mocht ik mij hierin vergissen, dan vertrouw ik, dat u mij zulks mededeelt.

Hoogachtend,
Karel Lodeesen

Soest, 24 April 1933

VOLKORENPRODUCTEN P.L. SCHAAF, BOSSTRAAT 22
door Hugo Schaaf

Het huis, dat waarschijnlijk in dezelfde tijd gebouwd werd als de andere huizen op het grondgebied van de stichting "Chreestarchia", begon heel bescheiden als G 274.

De weg waaraan het lag, had blijkbaar nog geen officiële naam; de huidige Bosstraat heette nog Koudhoornweg en liep ook door tot de Wieksloot.

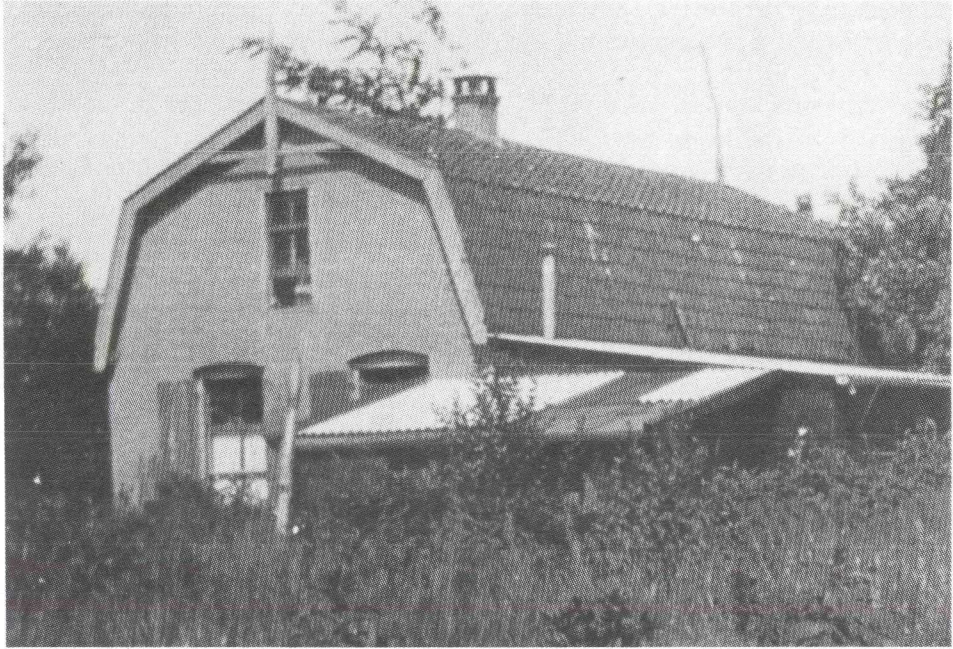
Niet lang na het overlijden van Ds. Bos kreeg het deel van de Koudhoornweg tot aan de huidige Den Blieklaan de naam Bosstraat, evenals de weg die vanaf dit kruispunt naar de Eigendomweg voerde en waaraan G 274 gelegen was.

Of, om het anders te zeggen: de Bosstraat ging niet recht door naar de Wieksloot, maar ging rechtsaf richting Eigendomweg en na het huis van Littooi met nummer 20, volgde om de hoek ons huis als Bosstraat 22.

Bij een volgende herziening, omstreeks 1930, verviel de naam Koudhoornweg, de Bosstraat werd de rechtdoorgaande weg die wij nu kennen en de weg waaraan ons huis lag werd nu Den Blieklaan nummer 30 evenals het stuk weg dat naar de spoorlijn liep.

Er kwam zelfs een straatlantaarn tegenover ons huis, bij de woning van overbuurman Wolf, de kweker, en tegenover "het Laantje" één van de vele rechte paden door het voormalige veengebied.

Ons laantje liep oorspronkelijk tot het grondgebied van de Alde Terp en kan in het verleden doorgelopen hebben tot aan de Nieuweweg, waar het dan mooi aan zou sluiten aan het pad tussen Nieuweweg en Parklaan om daarna over te gaan in het

Huidige "Den Blieklaan 30" waar dus vroeger de "volkorensportkoeken" werden gebakken.
(Foto 1931.)

huidige Rinke Tolmanpad.

Naast het huis van Wolf begon een ander pad dat richting Wieksloot ging, zodat men zich, met wat fantasie, een wandelweg voor kan stellen van Wieksloot tot aan de Eem!

Mijn vaders grootvader, een bakkersgezel, was in 1840, samen met zijn broer, die ook bakker was en nog drie andere jonge mannen, vanuit Württemberg, waar "recessie" en werkloosheid heerste, naar Amsterdam getrokken.

Ze werden nog niet "gastarbeiders" of "buitenlandse werknemers" genoemd, maar hun situatie was niet veel verschillend van die van de velen die nu, 150 jaar later, naar ons land komen.

Mijn vaders vader volgde in hetzelfde beroep, maar mijn vader koos voor het toen veelbelovende vak van electricien en in 1903, na voltooide studie aan de Electricische School aan de Looiersgracht 31 in Amsterdam, hielp hij mee om Nederland de zegeningen van het elektra te brengen; hij was toen 24 jaar.

Misschien was de electrificatie van ons land tegen 1918

praktisch voltooid en was dat de reden dat mijn vader, naast zijn werk in loondienst, nu ook volkorenprodukten begon te bakken.

Het kan ook zijn, dat hij nu eens eigen baas wilde zijn en dat hij zijn baan tot 1921 aanhield, zou daar op wijzen.

1918 was een belangrijk jaar voor Chreestarchia met de komst van niet alleen mijn vader en zijn moeder, maar ook van Jan en Nel Rink met dochter Nel, die in het ruime huis, Bosstraat 18 kwamen te wonen.

Twee jaar later kwam mijn moeder, Anna Smit, bij de familie Rink als hulp in de huishouding; een ontmoeting met mijn vader was onvermijdelijk en in 1921 trouwden ze, waarna mijn vader zich geheel aan de bakkerij ging wijden.

HUIS EN BAKKERIJ

Links van de ingang was de woonkamer, waar bij de piano het Soester Mannenkwartet zijn liederen instudeerde; in eigen kring had het de bijnaam "Baardmannenkwartet" daar alle 4 een royale baard droegen.

Het kwartet zal wel uitsluitend voor geestverwanten opgetreden zijn, op bijeenkomsten en feestavonden van de Vegetariërsbond en andere verwante groepen.

De leden waren: Piet Schaaf, Johan Littooij, Van der Es en De Bouter.

Boven deze woonkamer bevond zich een slaapkamer, terwijl aan de andere zijde, boven de bakkerij, een kleine slaapkamer was. De ruimte tussen deze kamers werd ingenomen door schoorsteen en bergruimte.

De bakkerij bevond zich in het rechtergedeelte van het huis. In dit vertrek aan de straatzijde stond links in de hoek de elektrische oven, terwijl tegen de buitenmuren werktafels stonden, waarop de bakplaten met nog bleke of al bruinebakken koeken gezet konden worden.

Achter deze ruimte was een kleiner vertrek, waar voorraden opgeslagen werden; er hing de zoete lucht van melassestroop. Een doorgang in de buitenmuur, die er oorspronkelijk wel niet geweest zal zijn, leidde nu tot een ruime, zelfgemaakte schuur met kachel, die als werkplaats, opslagruimte en schaftlokaal dienst deed en die een uitgang had aan de Noordwestzijde, dicht bij de keukenuitgang.

Los van het huis, tegenover de aangebouwde keuken, stond dan nog een schuur, ongeveer 4 x 4 meter, ook gebouwd door mijn

vader en van buiten bekleed met de plankjes van de kistjes waarin de Planta margarine en andere produkten werden afgeleverd.

Na de dood van mijn vader verhuisde de schuur naar een plaats aan het einde van het toegangspad naar het huis van Heideman, Bosstraat 123. Zijn dochter Neeltje woonde in het nieuwe huis, terwijl haar vader het zocht in de eenvoud van deze schuur, waar zich, zo te zien, niet veel meer bevond dan een bed en een tafel met de Bijbel.

Aan de straatzijde van Den Bliklaan 30 gaf een rustiek hek toegang tot het pad dat schuin naar het huis liep. Op een paaltje links van het hek was een artistiek bord bevestigd, witte ondergrond met letters en decoratie en de tekst "Volkoren Sportkoeken P.L. Schaaf". Ik vermoed dat het door Jan Houtman vervaardigd werd, in wiens huis Bosstraat 10 ik me een werkplaats met geurig hout herinner.

Hoewel mijn vader niet erg zakelijk was, moet hij toch een bepaalde strategie gevolgd hebben en na een eenvoudig begin met volkorenbrood de mogelijkheden van een uitgebreider assortiment aan de praktijk getoetst hebben.

Behalve het ruime aanbod van de latere jaren, bakte hij op verzoek ook gewone koekjes en elk jaar voor de St. Nicolaasviering op de van der Huchtschool waarbij de leerlingen dan wat snoepgoed kregen, met o.a. speculaas van Schaaf.

In het prille begin was er een ouderwetse oven die met takkebossen en misschien turf gestookt moest worden en waarbij het nog eens tot een brandje kwam.

Mijn niet altijd geduldige vader moet alles op alles gezet hebben om zo spoedig mogelijk over te gaan op een elektrische oven; hij kende bovendien de mogelijkheden en de grote voordelen van zo'n oven.

In de beste jaren van het bedrijf waren er soms 2 assistenten nodig, waarvan ik me alleen twee jongens Kamper herinner, die schuin tegenover de jeugdherberg woonden. Een van de taken was het wegbrengen van de bussen met bestelde koeken naar klanten of naar het postkantoor. Of er toen al een bijkantoor was in de winkel van Nillson op de Soesterbergsestraat weet ik niet, zo niet, dan moesten ze naar het kantoor in Soestdijk gebracht worden, uiteraard op de fiets. De koeken gingen niet alleen naar klanten in het hele land, maar ook overzee naar Indië, goed verpakt in stevige blikken bussen, die na gebruik weer terug gezonden konden worden.

De weinige en pas verschenen Reformzaken waren ook klant, zoals de zaak in de Amsterdamse Zocherstraat, die nog bestaat en die van Feenstra uit Laren. Feenstra kwam zelf met de auto om de bestellingen op te halen en af en toe mocht ik dan mee rijden tot de hoek.

Volkoren Sportkoeken
Volkoren Sportbeschuit
Volkoren Koekjes,
 kleine-ronde
Volkoren Koekjes
 met Amandelen
Volkoren Scheepsbeschuit
Volkoren Krachtkoeken
Volkoren Eiwitkoeken
 verkrijgbaar bij
P. L. SCHAAF
 den Bliklaan 30, SOEST (Utr.)
 Postrekening 42309
Bakkerij van Volkorenproducten
 Verlaagde prijzen. Prijscourant op aanvraag

Op Fiets- en Wandeltochten zijn onze
VOLKOREN SPORTKOEKEN EN
VOLKOREN SPORTBESCHUIT
 een heerlijke versnapering en
 een uitstekend voedsel,
 daar zij de geheele gemalen tarwekorrel bevatten.
 1 BUS SPORTKOEKEN (26 st.) en 1 ROL
 SPORTBESCHUIT (22 st.) franco huis na ontvangst van f 1.38.
P. L. SCHAAF - SOEST (Utr.),
 DEN BLIEKLAAN 30 — Postrek. 42309.

Andere auto's zullen de ingrediënten geleverd hebben; meel van De Korenschoof in Utrecht, gist uit Schiedam, Planta margarine, rozijnen, sucade, noten, melassestroop, enz. Felix Ortt schreef een mini-brochure van 18 bladzijden waarin de produkten aangeprezen werden en die bij de bestellingen kon worden ingesloten.

En zo werd er, zonder onderbrekingen, gebakken tot 1937, in welk jaar de crisis van de jaren 30 ook hier zijn noodlottig werk had gedaan. Te weinig bestellingen, sluiting van het bedrijf, verkoop van oven en toebehoren. Desillusie en toenemende zorgen om de toekomst moeten de gezondheid van mijn vader ondermijnd hebben, waardoor een klein ongemak als een verstuipte voet aanleiding kon geven tot een hart-embolie.

Op 6 januari 1938, net 58 jaar geworden, stierf meesterbakker Pieter Lodewijk Schaaf. Den Bliklaan 30, met de naam "De Wielewaal" nog net zichtbaar boven de deur, kreeg kort daarna andere bewoners.

KLOMPEN VOOR EEN ARM KIND EN BROOD VOOR EEN ARME VROUW
 ARMENZORG IN SOEST 1720 - 1721
 door G.J.M. Derks

In het gemeentearchief van Soest wordt een schat aan gegevens bewaard voor hen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van Soest. Zo worden daar ook de rekeningen bewaard van de armmeesters. (1) Wie deze rekeningen systematisch zou doornemen zou een aardig compleet beeld krijgen van de armenzorg in het 17e en 18e eeuwse Soest. In het navolgende wordt de rekening over een willekeurig jaar, nl. 1720-1721, eens onder de loep genomen.

De armmeester

De zorg voor de armen was in de 17e en de 18e eeuw vooral een taak van het dorpsbestuur. Ieder jaar werd een nieuwe armmeester benoemd, die op St. Lamberti (17 september) met de uitvoering van zijn functie begon. De armmeester was een jaar lang verantwoordelijk voor de inkomsten en uitgaven ten behoeve van de armen. Nog niet is onderzocht door wie de armmeester werd benoemd en of de armmeester werd betaald voor het uitvoeren van deze taak. Uit de rekeningen blijkt wel dat er behoorlijk wat tijd mee gemoeid was.

De armmeester die op 17 september 1720 aan zijn taak begon was Theunis Jacobse Vaak. Deze stamvader van de familie van Logtensteijn woonde op de boerderij aan het Kerkpad ZZ 5-7; tegenwoordig woont daar Toon Brouwer. Theunis moet in 1720 reeds zo'n 70 jaar oud zijn geweest. Hij kon niet schrijven, want hij ondertekende de akten steeds met een kruisje. Blijkbaar was dit niet noodzakelijk voor de taak van armmeester. Op 16 oktober 1721 leverde Theunis zijn gegevens over het afgelopen jaar in en werd "ter secretarij van Zoest" de eindrekening opgemaakt.

De inkomsten

De rekening begint met een overzicht van de verschillende inkomsten. Theunis ontving van de buurmeester Gerrit Willemse de Ruijgh op 1 oktober 1720 de "jaarlijkse Arme Renten", een bedrag van 136 gulden en 8 stuivers. Niet bekend is op grond waarvan deze rente uitgekeerd werd. Misschien was er enig kapitaal dat uitgeleend was.

Een andere vaste bron van inkomsten was het zogenaamde "clompegeld". Het klompengeld werd uitgekeerd door de heer Goudoever - ook op 1 oktober - en bedroeg 10 gulden. De naam van deze jaarlijkse uitkering doet vermoeden dat dit geld

oorspronkelijk was bestemd om klompen te kopen voor de armen.

Voorts ontving Theunis van de buurmeester 2 gulden en 10 stuivers van een "vierdeel jaer huij van de winkel van Knelia Peters". Deze post roept allerlei vragen op. Waarom staat deze post op de rekening? Wie was Knelia Peters en waar was haar winkeltje? Ook bij de uitgaven komen we haar naam enkele malen tegen. (2)

Tenslotte waren er nog wisselende inkomsten. Gerbrant Mensen Hilhorst schonk 3 gulden en 3 stuivers "voor een vrijwillige gift", misschien geïnspireerd door zijn vader die in 1714 armmeester was! Op 7 september werden de "armbussen" gelicht, waarin een bedrag van 24 gulden en 12 stuivers werd aangetroffen. Jammer genoeg wordt niet vermeld waar de armbussen waren opgesteld. Mogelijk was dat in de protestante en in de Roomse kerk, of op andere centrale plaatsen in het dorp.

Vervolgens werden de afzonderlijke posten opgeteld en de totale inkomsten berekend: "den ontfangh deser reekening bedraagt een somme van een hondert ses ent seventig gulden en dertien stuivers".

De uitgaven

Tegenover het geringe aantal inkomstenposten stonden vele uitgaven. Blijkens de rekening werden voor de grotere bedragen quitanties als bewijsmateriaal overhandigd. De andere declaraties werden in goed vertrouwen geaccepteerd.

Omdat het aantal posten te groot is om integraal over te nemen volgen hier enkele wetenswaardigheden daaruit.

De arme kinderen

De meeste posten betroffen uitgaven van de armmeester ten behoeve van een aantal kinderen die op kosten van het dorp werden onderhouden. Waarschijnlijk waren het weeskinderen. De namen van Klaasje Theunis, Marie Theunis, Aaltje Theunis en Jannetje Theunis komen het meest voor. Gezien het feit dat de kinderen alle "Theunis" heetten leek het om vier zusjes te gaan. Ook komt een Claes Theunisz voor. Omdat de kinderen op kosten van het dorp werden onderhouden, zullen zij waarschijnlijk in Soest geboren zijn. Een onderzoek in de R.K. doop- en trouwboeken van Soest bevestigde het vermoeden dat de kinderen Theunis uit één gezin afkomstig waren. (3) Uit het huwelijk van Teunis Claassen en Hendrikje Claassen Spruijt werden in Soestdijk geboren: Marritje

(1709), Jannitje (1710), Niclaes (1713) en de tweeling Claesje en Aeltje (1716). Destijds hadden veel mensen in Soest nog geen vaste familienaam. De kinderen van Teunis heetten simpelweg Theunis of Theunissen, hetgeen zoveel wil zeggen als zoon of dochter van Teunis.

De oudste dochter Marritje of Marie Theunis was in 1720 elf jaar oud. Zij was in de kost gedaan bij Wouter Geurtse, die op 1 mei 1721 een bedrag van 7 gulden en 10 stuivers kostgeld ontving. Deze Wouter Geurtse heette waarschijnlijk Butselaar en woonde destijds wellicht aan het Kort End. Hij was nog maar net gehuwd met Gerritje Kok en had in zijn jonge gezin blijkbaar wel plaats voor een kostganger. De tweede dochter Jannetje Theunis was in 1720 10 jaar oud. Jannetje was in de kost bij Dirk Hendrikse Bosch, die op 1 mei 1721 23 gulden en 10 stuivers kostgeld ontving. Claes Theunisz was vermoedelijk uitbesteed aan Cornelis Meeuwsen Bouwman. Wulpher Gijsbertse Boon en Cornelis Meeuwsen Bouwman kregen namelijk kostgeld betaald voor Gerritje Janse en Claes Theunisz, maar het blijkt niet duidelijk welk kind bij wie in de kost was. Ook de tweeling, in 1720 nog maar vier jaar oud, werd waarschijnlijk uit elkaar gehaald. Claesje Theunis was in de kost bij Gerrit Janse Hack, die daarvoor dertig gulden kreeg uitgekeerd. Gerrit Janse Hack was waarschijnlijk boomkweker en woonde in de omgeving van de huidige Korte Brinkweg. (4) Uit de rekening blijkt niet waar Aeltje Theunis gehuisvest was.

Voor de kinderen Theunis werden diverse goederen gekocht, zoals kraplappen, schorteldoeken, diverse paren stilligen (?), een oorijzer en een mutsje.

Niet bekend is wat er van de kinderen is geworden.

Klompen, kousen en schoenen

Een van de andere "arme kinderen" was een zekere Wouter. Van hem werd geen nadere aanduiding gevonden zodat het niet mogelijk was meer over hem te achterhalen. Wouter was in de kost bij Hendrik Janse Bosch. Hendrik was waarschijnlijk de vader van de hiervoor genoemde Dirk Hendrikse Bosch. Wouter kreeg op 1 juli 1721 een paar nieuwe klompen en een paar kousen en op 12 juli een paar schoenen. Terwijl de schoenen destijds 7 stuivers kostten moest voor de klompen en de kousen samen een bedrag van 16 stuivers betaald worden. Voor meer personen werden klompen betaald, zodat het eerder ter sprake gekomen "clompegeld" wel goed van pas kwam.

Brood en boter

Behalve met kleding en schoeisel werden de armen ook bedacht met voedsel. Op 13 december 1720 werd 5 gulden en 8 stuivers betaald aan "brood voor een arme vrouw". De vrouw van Gijsbert Aartse had in de kraam gelegen en kreeg twee pond stroop en twee witte broden. Kosten: 7 stuivers. Witte brood was vroeger enkel kost voor zieken en kleine kinderen. Verschillende personen werden betaald wegens geleverd brood voor de armen, nl. Hendrik Aartse (5 gulden), Meijs Theunisz (16 gulden en 6 stuivers), Oetje Jans (10 gulden , 6 stuivers en 4 penningen) en Hendrik Aartse Schep, mogelijk dezelfde als eerstgenoemde (10 gulden en 5 stuivers). Behalve brood werd ook veel boter gekocht voor de armen. In totaal werd voor bijna 17 gulden aan boter geleverd door Neeltje Gijsberts, Annetje Cornelis en Michiel Dijkman.

Een dak boven je hoofd en een vuur om je aan te warmen waren ook primaire levensbehoeften. Aan Alijda van Egge werd 18 gulden betaald voor een jaar "huijshuijr". Mogelijk kon een arm gezin de huur niet betalen. Cnelia Peters kreeg tweemaal een voer turf, nl. in november en in maart. Leveranciers waren Geurt Peterse Roeten en Gerrit Smit. De meeste Soester boeren bezaten één of meerdere stroken veen, waaruit turf kon worden gestoken.

Meer bijzondere inkopen zal men wel in Amersfoort hebben gedaan of bij rondreizende kooplieden. In ieder geval werden door vermoedelijk buiten Soest woonachtige personen diverse goederen geleverd. Bij Abraham van Aken werd "blaeuw laken" gekocht, bij Jan van der Burgh "twee stroijen hoeden" en bij de weduwe van Jan van Dijk een deken en een "rijglijff". Wat de weduwe van de Heer Pannekoek, Hendrik de Hoogh, Johannes Scheuning, Gijsbert Craan en de huisvrouw van Jacobus de Koninck verhandelden werd niet gespecificeerd. Hendrik van Dijk leverde bier. Bij ene Arien werden "bonte neusdoeken" gekocht en bij Willemijn "kousen en socken" die zij wel zelf gebreid zal hebben.

Na al deze "aardse zaken" zou je denken dat aan de geestelijke opvoeding en ontwikkeling van de arme kinderen geen aandacht werd geschonken. Mis! Aan de koster Jacob Both werden 10 stuivers betaald "voor geleverde boeken aan de arme kinderen".

Een andere bijzondere post was het bedrag van 14 stuivers dat op 10 januari 1721 aan Jan Evertse werd betaald voor het

maken van een "doodkist". De rekening vermeldt niet voor wie de kist was bedoeld. Vroeger werden de armste mensen op kosten van de gemeenschap begraven. Jan Evertse was timmerman in Soest en werd ook wel Jan Evertse van Soest genoemd.

aldus gedaan, gerekend ende gesloten met opene deuren
na voorgaande publicatie van biljetten, in den
Raadhuys van Soest op den 16^{en} octobr 1721

Mattiasse Jandra

M. Dijkmanus

— Gerrit Willems de Heijgh

— Cornelis de mouten Boumay

dit merk — is getelt bij Ruyge Gysberts de Heijgh. dit merk ⊕ is getelt bij Elber Gysbert de Heijgh

dit merk — — is getelt bij Theunis Gysberts de Heijgh. dit merk ⊕ is getelt bij Gerrit Jansz de Heijgh

— in kennisse van my
Secrets
J. H. de Heijgh
— 1721

Aldus gedaan, gerekend ende gesloten met opene deuren.

De beide laatste posten bij de uitgaven betreffen waarschijnlijk het onderhoud aan de bezittingen van de armen, waarvan de ligging helaas niet wordt aangegeven. Peter

Bauckesz verdiende 3 gulden en 12 stuivers met "het verstellen van de arme kinderen goederen". Peter was metselaar in Soest, net als zijn vader Baucke Petersz. Cornelis R: van Altena ontving 9 gulden en 4 stuivers voor "verdient arbeids loon".

Balans

Nadat ook alle uitgaven waren genoteerd en opgeteld werd de balans opgemaakt.

Zoals gezegd bedroegen de inkomsten 176 gulden en 13 stuivers. De uitgaven kwamen in totaal op een bedrag van 462 gulden, 6 stuivers en 8 penningen. De conclusie van de opsteller van de eindrekening luidde "Soo was bevonden dat de rendant (=Theunis Jacobse Vaak) over dese reekeninge meerder heeft uijtgegeven als ontfangen een somme van twee hondert vijff en tagtig gulden dertien stuijvers en agt penningen". Dit voor die tijd forse bedrag dat Theunis blijkbaar had voorgeschoten werd aan hem terugbetaald door de schout Matthias de Sandra en de "jegenwoordige en affgegane buurmeester", waarvoor een quitantie werd overhandigd. Vervolgens werd de rekening gesloten: "aldus gedaan, gereekend ende gesloten met opene deuren na voorgaande publ: en affixie van billetten, in den raadhuijse van Zoest op den 16e octob: 1721". Uit het laatste mag waarschijnlijk opgemaakt worden dat de vergadering waarin deze rekening werd behandeld van tevoren was aangekondigd en voor een ieder toegankelijk was.

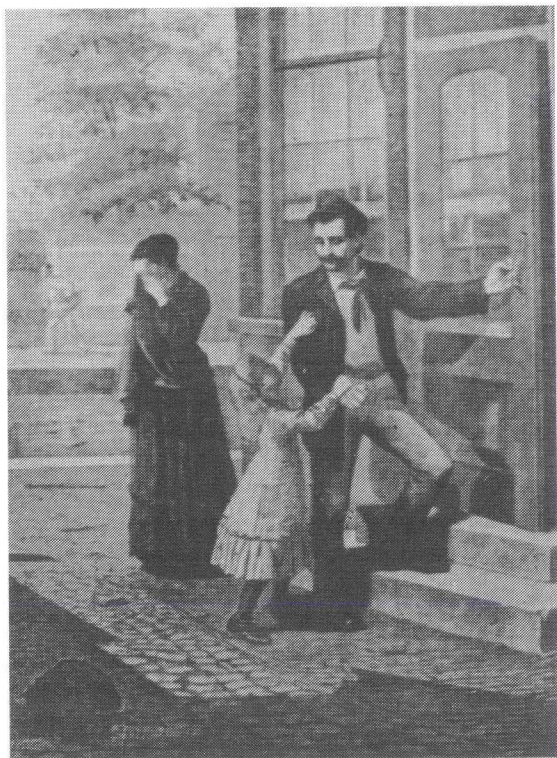
Noten:

1. Gemeente-archief Soest, Oud Archief Soest, invnr. 162: Rekeningen van den armmeester 1715-1717; 1718-1780 en invnr. 165: Register van rekeningen van den armmeester 1653-1683 en 1741-1780. Ook in invnr. 148 staan overzichten van de "armenlasten" over de jaren 1674-1684.
2. Met Knelia Peters is waarschijnlijk Cornelia Peters Munster/Boer bedoeld.
Zij was een dochter van Peeter Lammerts Munster (ook genaamd Schoonop) en Claasje Cornelisse Boer. Cornelia, ook wel kortweg Cnelia, woonde aan het Lang End en was gehuwd met Beerent Lambertse Post. Na zijn overlijden hertrouwde zij in 1721 met Peel Wouterse, uit Hoogland. Zie Eemlandse Klappers nr. 13 en 14.

3. Zie Eemlandse Klappers nr. 13 en 14.
4. Zie: G.J.M. Derks. De boomkwekerij van de familie Hak/-van Logtensteijn in Soest. In: Van Zoys tot Soest, jaargang 13, nr. 4, blz. 16.

VERGUNNING NODIG VOOR DE VERKOOP VAN STERKE DRANK door Gijs van Brummelen

Het waren in de vorige eeuw voor de arbeidende klasse komervolle tijden. Kinderen moesten al vroeg uit werken, vaak extern als knechtje of dienstmeisje, voor wat geld om de noden van het gezin mee te helpen dragen. Vele moeders konden nauwelijks brood en kleding kopen. Het gevolg van al die ellende was een toenemend drankmisbruik. Misschien meer in de grote steden, maar ook in Soest was de drank een probleem van de eerste orde, vooral de mannen keken te vaak en te diep in het glaasje. De uitzichtloze situatie van geen werk en inkomen deed vele huisvaders in die tijd hun verantwoordelijkheid verliezen. Hun drinken sleepten hele gezinnen mee in een neerwaartse spiraal van ellende. Daar moest een reactie op komen. Het gebruik van sterke drank moest aan banden worden gelegd, daar was iedereen het over eens. In mei 1881 greep de toenmalige regering eindelijk in. De Tweede Kamer nam in dat jaar met ruime meerderheid, 68 stemmen voor en 7 stemmen tegen, het wetsvoorstel van de minister van Justitie, Modderman, aan. Vele kamerleden hebben toegegeven dat de nieuwe drankwet niet bij machte zou zijn het alcoholisme geheel uit te roeien maar het was een stap in de goede richting. De verkoop van sterke drank zou in het vervolg beperkt worden en liefst teruggedrongen door een vergunningstelsel. Belangrijkste regels van de nieuwe drankwet waren de volgende. Het aantal lokaliteiten zou worden gekoppeld aan het aantal inwoners. Het werd strafbaar aan kinderen onder de 16 jaar sterke drank te verkopen en ook aan lieden die al in kennelijke staat verkeerden mocht de kastelein geen drank meer schenken. De vergunninghouder was voortaan verantwoordelijk voor het gedrag van zijn cliëntèle. Men kreeg een jaar de tijd om vergunning aan te vragen. Ook in Soest moest iedere logementhouder, kroegbaas of wie ook maar sterke drank verkocht, binnen een jaar een vergunning aanvragen. Deze aanvragen werden opgetekend in

Ach! vader, niet meer!

wat officieel heet "Register der vergunningen tot verkoop van sterke drank in het Klein" van de Gemeente Soest. In mei 1882 stonden er 28 vergunninghouders ingeschreven, 24 in Soest en 4 in Soesterberg. Let wel: het ging om lokaliteiten waar alleen sterke drank (jenever) werd geschonken en ook wel los verkocht van boven de 15% alcohol. Wijn en bier werden buiten beschouwing gelaten. Alle vergunninghouders gaven op dat zij ook op zondag drank verkochten. De vraag of zij drank verkochten tussen zaterdagavond en maandagochtend beantwoordden allen met "ja". Verder gaven alle vergunninghouders op hoeveel jenever zij per jaar schonken of als losse verkoop omzette. We kunnen uit al dat cijfermateriaal vrij nauwkeurig berekeningen maken over de situatie in Soest. Het dorpje Soest telde in die jaren om en nabij de 3700 inwoners. Omgerekend op het aantal lokaliteiten kwam dat neer op één café per 135 inwoners of verder omgerekend op één café op 27 gezinnen. De totale hoeveelheid drank die volgens opgave werd omgezet kwam bijeengeteld op ruim acht-

tienduizend Kan sterke drank per jaar, of wel 5 liter sterke drank per inwoner (1 Kan = 1 liter).

Of het vergunningstelsel mede heeft bijgedragen het drank-misbruik terug te dringen valt te betwijfelen. We drinken nog evenveel alleen minder in het café, we zijn echte thuisdrinkers geworden. Van de toen 28 geregistreerde lokaliteiten met vergunning uit 1882 zijn er anno '94 nog maar 4 over en deze zijn dan nog nauwelijks herkenbaar als café uit die jaren.

Café Soestdijk, 't Luikje, verder wat nu restaurant De Korte Duinen bij Avia is en restaurant 't Zwaantje in Soesterberg. Het café als plaats om een borreltje te drinken en als ontmoetingsplaats voor gezelligheid en verzetje is verdwenen. Het bekende café van Geurtje Sukel op de Lanstraat of dat van Driekus Butzelaar op de hoek van de Korte Brink bestaat niet meer. Iemand die de sfeer van het oude café nog heeft geproefd vertelde mij laatst. "Bij "Driekus over plank" zoals het café van Butzelaar werd genoemd kwamen na de begrafenis de koetsiers vaak nog even een borreltje pakken. Eén van hen zei altijd "Wie drinkt bederft, wie niet drinkt sterft. Beter teveel gedronken en bedorven als niet gedronken en gestorven", en dan schoof hij het lege glaasje nog maar weer eens richting kastelein.

Over cafés en kroegen van Soest zullen wij u in volgende afleveringen van Zoys tot Soest meer vertellen.

HET KLOOSTER MARIËNHOF IN DE BIRCKT III door Ds. J.J. Bos (vervolg Kroniek)

1519. VIII Idus Maji, was het 100ste jaar verlopen, sedert de fondamenteen gelegd werden van het klooster, "De Hof der zalige Maria in de Birckt". Deze 100ste verjaardag der stichting werd plechtig gevierd, met eene processie als op het Paaschfeest. De Prior van ons Huis bediende de Mis des H. Geestes, tot dankzegging voor zooveel eer en gunst, en zoo groote voorrechten, dat ons Huis, gedurende een tijdverloop van zoo vele jaren, in den H dienst vroom en godvreezend had volhard, en verder biddende van den rijkdom der genade Gods, door Wiens goedheid wij gesticht zijn, en door Wiens voorzienigheid wij bestuurd worden, dat het door meerderen

wasdom in alle deugden, en de zegeningen des vredes, en der dagelijksche vertroosting, evenzoo en altijd zal mogen bewaard en uitgebreid worden.

1521 gaf Johannes de Tiele, Vicarius in geestelijke zaken van Philippus, Bisschop van Utrecht, eene geldelijke belooning aan den verspieder, en zijne helpers, die de boeken van Luther hadden verbrand.

1522 schrijft de Bisschop van Utrecht, voor geheel zijn gebied, tegen "octava Agnetis, quae occurrebat feria tertia post conversionem Pauli", een dag uit, waarop alle handenarbeid moest stilliggen. En dan moest men eene plechtige processie houden met al de relequien en het H. Sacrament, zingende de Mis der H. Drievuldigheid, en eindigende met het zingen van: "Te Deum laudamus", en nà de Mis met het gezang: "Summae Trinitati", met het daaraan verbonden responsorium: "Gaude Maria et prosa et collectis de Sancta Trinitate, B. Virgine, et pro Pontifice", om God te danken voor de verkiezing van den Zeer Eerwaarden Adrianus, van Utrecht, tot Roomsche Hooge Priester, en Regeerder der wereld, opdat God zijn toorn van ons moge afwenden, en vrede en rust in geheel de christen-wereld mocht doen terugkeeren. Aldus geschiedde te Utrecht, en elders, en op denzelfden dag ook in het Klooster Marienhof, in de Birckt.

1524. De "Secta Lutherana" neemt overal sterk toe, niettegenstaande de zware vervolging op bevel van Keizer Karel. Te Antwerpen en te Brussel worden afvallige Priesters, zooals Johannes (van Essen?), en Henricus (Voes?), verbrand. Tot de vervolgdten behoorde ook Hendrik van Zutphen, die eindelijk martelaar werd, wat in de Kroniek nog al breed verhaald wordt. (Kist en Moll, Kerkniet, Archief. Dl. IV, bl. 200 H.G. Janssen, Jacobus Praposetus, bl. 99, 106, 110, 144.)

1525. Wederom steken de Lutheranen overal het hoofd op. Het gaat er mede als met de hydra, als men er één hoofd afslaat groeien er zeven weder aan. Jan de Backer wordt gevangen genomen, en tenslotte ter dood gebracht, wat zeer uitvoerig beschreven wordt.

1528, Pridie mensis Maji, des nachts om 10 uren hebben de Gelderschen, eenige soldeniers uit Utrecht met Utrechtsche gepeupel uitgezonden hebbende, zich verraderlijk meester gemaakt van het beroemde Klooster Vredendaal, bij Utrecht, staken het in brand, en lieten toen eenige gawddieven los, die alle muren ondergroeven, alles met den grond gelijk

maakten, en uit nagenoeg alle boomen de takken en de koppen hakten. Zij deden dat uit vrees dat de Stad door de bondgenooten van den Bisschop zou worden belegerd en verwoest. Op "Exaltatio Crucis" trokken zij naar het Klooster in de Brickt, voor éénen nacht, en deden daar groote schade, zegt Hendrica van Erp, Abdis van het "Vrouwenklooster", bij Utrecht. (Matthaeus, Vet. Aeri Anal. Dl. I, bl. 103.)

21 october 1528. Wolfgang (Wolfius), van Affenstein, als gemachtigde van Hendrik van Beijerin, Bisschop van Utrecht, ontslaat de Utrechtenaren van den eed van getrouwheid hem gezworen, en op denzelfden dag verbinden zij zich op de Neude, door eenen nieuwen eed, aan den Graaf van Hoogstraten, en door deze aan Keizer Karel, den Vijfden. Op 3 November ontsloeg de Heer van Affensteijn die van Amersfoort, op dezelfde wijze, van de gehoorzaamheid aan den Bisschop, en verbond de Graaf van Hoogstraten hen aan den Keizer. Men strooide vijf malen uit het Stadhuis gouden en zilveren penningen, ter gedachtenis aan de groote verandering die er had plaatsgegrepen. Daarna gebeurde in de Stad Rhenen hetzelfde.

1532, "post purificationem Mariae", zijn te 's Gravenhage negen Wederdoopers onthoofd, wier hoofden, omdat zij door de Amsterdammers gevangen genomen en vandaar overgebracht waren, te Amsterdam op palen werden te pronk gezet. Vele Amsterdammers namen daarop de vlucht. (Slichtenhorst, Geld. Geschiedenissen, bl. 407, v. Bommel, a dr. bl. 885.)

1540, leefde Cornelius van Amersfoort, Regulier Kanunnik, volgens den regel van S. Augustinus (Omdat dit in dezelfde Bircktsche Kroniek staat aangeteekend, zal hij ook wel een Bircktenaar geweest zijn, even als de volgende).

1563, "in profesto S. Marci", stierf Broeder Romboldus afkomstig van Utrecht, "presbijter professus, tam "in sacerdotio quamin ordine jubilearius". Na den maaltijd, des namiddags te 3 uren, ging hij naar den Heer, dien de grijsaard met geheel zijn hart had lief gehad, naarstig had gezocht, nauwgezet had gediend, trouw had aangehangen, diep had gevreesd, en onberispelijk had gehoorzaamd, en nu ook met blijdschap tegemoet ging. (De laatste vier regels zijn geene letterlijke vertaling).

Nadat dit Convent omtrent 127 jaren in de Birckt had stand gehouden, vonden de Broeders het niet geraten om aldaar langer te blijven, aangezien het, door de oorlogen, thans

aldaar niet veilig meer was. (v. Bemmell, a.vr., bl. 201, enz.)

Want de soldaten van Maarten van Rossum hebben, in 1543 dit Convent schandelijk uitgeplunderd, de Conventualen of Kanuniken verdreven, en alles medegenomen wat er nog te vinden was. De Broeders hebben toen, op 7 Maart 1547, na onderhandelingen met de Cellezusters te Amersfoort, die, zeven in getal, meestal oud en zeer krank waren, haar "Kloosterkerken" afgekocht, en kwamen alzo weder binnen de stad wonen. Toen was Prior der Broeders "de Eersame Relioese" Johannes Zulen, (of Suijle), en deze verkoop geschiedde onder de volgende voorwaarden: 400 Carolus guldens, en 10.000 steenen; en verder jaarlijks, tegen S. Gallen eenen goeden os, of 15 Carolus guldens voor den os; 12 vaten bier, en 4 schouwen turf, zoo goed als zij die zelve in hunne keuken bezigen zullen; onder voorwaarde en beding tevens, dat, wanneer drie van de Zusters gestorven zullen zijn, de halve rente van den os, het bier, en de turf, mede afgestorven zijn; en wanneer de laatste van de zeven voornoemde Cellezusters zal overleden zijn, zal de schuld ook geheel afgestorven zijn. Schout, Burgemeesters, Schepenen, en Raad der Stad Amersfoort hebben dit alles voor accoord bevestigd.

J. M. v. d. Oord - Soest

Telefoon S 85 — Kerkpad 45.

Brood-, Koek-, Beschuit- en Banketbakkerij.

Prima Honing- en Ontbijtkoek.

Specialiteit in Berenklauwtjes

en Utrechtsche Botersprits.

